

יום ירושלים (תשע"ה)**פרקי דרבי אליעזר פרק לה**

אברהם כרת ברית עם עמי הארץ כשנגלו עליו המלאכים היה סבור שהם אורחי הארץ ורץ לקראתם ורצה לעשות להם סעודה גדולה, ואמר לשרה לעשות להם סעודה גדולה, ובאותה שעה ראתה דם נדה, לפיכך לא הגיש להם מן העוגות ורץ להביא בן בקר וברח מלפניו בן הבקר ונכנס למערת המכפלה ונכנס אברהם אחריו ומצא שם אדם הראשון ועזרו שוכבים על המטות וישנים ונרות דולקות עליהן וריח טוב עליהם כריח ניחוח לפיכך חמד המערה לאחוזת קבר, אמר לבני יבוס לקנות מהם את מערת המכפלה במכר טוב בזהב ובכתב לאחוזת קבר עולם. (וכי יבוסים היו והלא חתיים היו אלא עיר יבוס נקרא יבוסים) ולא קבלו האנשים עליהם, התחיל כורע ומשתחוה אליהם, שנאמר, וישתחו אברהם לפני עם הארץ, אמרו אנו יודעים שעתיד הקב"ה ליתן לך ולזרעך את כל הארצות האלה כרות עמנו שבועה שאין ישראל יורשים את עיר יבוס כי אם ברצונם, ואחר כך קנה את המכפלה במכר זהב ובכתב עולם לאחוזת עולם, וישמע אברהם אל עפרון.

מה עשו אנשי יבוס עשו צלמי נחשת והעמידו אותם ברחוב העיר וכתבו עליהם שבועת אברהם, וכשבאו ישראל רצו להכנס בעיר היבוסים ולא היו יכולים מפני ברית אברהם, שנ' ואת היבוסים יושבי ירושלים לא הורישו בני ישראל, וכשמלך דוד בקש להכנס לעיר היבוסים ולא הניחו אותו, שנאמר, ויאמר לדוד לא תבא הנה וכו' והיו ישראל כחול הים אלא בכח השבועה וברית אברהם, ראה דוד וחזר לאחוריו, שנ' וישב דוד במצודה וכו', ואין אתה יכול ליכנס בעיר היבוסים עד שהתיר כל הצלמים הללו שכתוב עליהם שבועת אות ברית אברהם, שנאמר כי אם הסירך העורים והפסחים, לא היו נכנסים במקדש חס ושלום,

אלא אלו הצלמים שעינים להם ולא יראו רגלים להם ולא יהלכו. שנ' שמואי נפש דוד שהיה דוד שונא לשמוע ולראות ע"ז שנ' על כן יאמרו עור ופסח, אמר דוד לאנשיו כל מי שיעלה בראשונה ויסיר את הצלמים הללו שכתוב עליהם אות ברית שבועת אברהם יהיה לראש, ועלה בראשונה יואב בן צרויה ויהי לראש, ואחר כך קנה את עיר היבוסים לישראל במכר זהב ובכתב עולם לאחוזת עולם, מה עשה לקח מכל שבט חמשים שקלים הרי כלם שש מאות שקלים, שנ' ויתן דוד לארנון

א תורה**דברים יב**

{ה} כי אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרךשו ובאת שמה:

הרמב"ן וטעם לשכנו תדרשו. שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב (ישעיהו ב ג)

{יא} והיה המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו ליהוה:

שמות טו

{יז} תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידיך:

בראשית

{כב' ב} ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המרה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך:

{יד' יח} ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון:

אבן עזרא ומלכי צדק. נקרא כן בעבור שהוא מלך על מקום צדק... ושלם. היא ירושלם והעד ויהי בשלם סכו

ב נביאים

ביהושע טו

{סג} ואת היבوسی יושבי ירושלם לא (יוכלו) יכלו בני יהודה להורישם וישב היבوسی את בני יהודה בירושלם עד היום הזה

רש"י לא יכלו בני יהודה להורישם. שנינו בספרי: רבי יהושע בן קרחה אומר יכולין היו, אלא שלא היו רשאים מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך, ויבوسی זה לא על שם האומה היה, אלא מגדל דוד שהיה בירושלים ושמו יבוס, ובני אותו מחוז מפלשתים היו, וכשכבשו בני יהודה את ירושלים לא הורישו את בני אותו מחוז:

שופטים א

{כא} ואת היבوسی ישב ירושלם לא הורישו בני בנימן וישב היבوسی את בני בנימן בירושלם עד היום הזה:

מצודת דוד בני בנימן. כי ירושלים 'היתה מנחלתם, ולבד רצועה אחת היה לו ליהודה בה, כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (זבחים נג ב) :

שמואל ב ה

{ו} וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וְאֶנְשָׁיו יְרוּשָׁלַם אֶל הַיְבֵסִי וַיֹּשֶׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא תָבוֹא הַנָּהָ כִּי אִם הַסִּירָךְ הָעוֹרִים וְהַפְסָחִים לֵאמֹר לֹא יָבוֹא דָוִד הַנָּהָ: {ז} וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הַיָּא עִיר דָּוִד: {ח} וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא כָּל מִכָּה יְבֵסִי וַיִּגַע בְּצַנּוֹר וְאֶת הַפְסָחִים וְאֶת הָעוֹרִים (שנאו) שְׁנָאִי נָפֶשׁ דָּוִד עַל כֵּן יֹאמְרוּ עוֹר וּפְסָח לֹא יָבוֹא אֶל הַבַּיִת: {ט} וַיֹּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָה וַיִּקְרָא לָהּ עִיר דָּוִד וַיְבַן דָּוִד סָבִיב מִן הַמְּלֹא וּבַיְתָהּ:

מצודת דוד ז מצודת ציון. שם מבצר חזק, סמוך למקום יבוס : היא עיר דוד. לאחר זה הסבו שמה וקראו עיר דוד :

רד"ק ו הלך אל ירושלים ללכוד מצודת ציון, לפי שהיתה קבלה אצלם כי ציון ראש ממלכת ישראל ולא ילכוד אותה אלא מי שיהיה מלך על כל ישראל, ועד היום לא נתקיימה מלכות בישראל, כי שאול לא קמה מלכותו.

רש"י ה ויאמרו ישבי יבוס לדוד לא תבא הנה. אינו מפרש כאן למה ובשמואל (ב' ה') מפרש ויאמר לדוד לא תבא הנה כי אם הסירך העורים והפסחים ראו שלא יוכלו לעמוד לפני דוד ונתנו עורים ופסחים לפני שער העיר לאמר לא יבא דוד הנה כי אם ילחם עם העורים הללו כי ידעו כי בזוי הוא למלך להלחם עם העורים ומתוך כך ישוב ולא ילחם עמהם ודוד אמר בלבו אמת הוא כי לא נכון והגון לי להלחם עם עורים ועם פסחים אך כל מי שיכה היבوسی היאך שיגע בצנור וימשכם וישליכם משם את העורים על כן יאמרו עור ופסח לא יבא אל הבית אל בית דוד שיהא לו גנאי פן יאמרו עם אלו נלחם דוד :

דברי הימים א כא

{א} וַיַּעֲמֵד שָׁטָן עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסֹּת אֶת דָּוִד לְמַנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל: {ב} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יוֹאָב וְאֶל שָׂרֵי הָעָם לֵכוּ סָפְרוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד דָּן וְהִבִּיאוּ אֵלַי וְאֲדַעֶה אֶת מִסְפָּרָם:

{יד} וַיִּתֵּן יְהוָה דְּבַר בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבַע עָלְפִי אִישׁ: {טו} וַיִּשְׁלַח הָאֱלֹהִים מַלְאָךְ לִירוּשָׁלַם לְהַשְׁחִיתָהּ וְכַהֲשִׁיתָהּ רָאָה יְהוָה וַיִּנָּחֵם עַל הָרָעָה וַיֹּאמֶר לְמַלְאָךְ הַמְשִׁחִית רַב עֲתָה הֲרַף יָדְךָ וּמַלְאָךְ יְהוָה עֹמֵד עִם גֵּרִן אֶרְנָן הַיְבֹוֹסִי: {טז} וַיִּשָּׂא דָוִד אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת מַלְאָךְ יְהוָה עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחָרְבוּ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַם וַיִּפֹּל דָּוִד וְהַזְקִינִים מִכְּסִיִּם בְּשָׁקִים עַל פְּנֵיהֶם: {יז} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הָאֱלֹהִים הֲלֹא אֲנִי אֲמַרְתִּי לְמַנּוֹת בְּעָם וְאֲנִי הוּא אֲשֶׁר חֲטַאתִי וְהָרַע הָרַעוּתִי וְאֵלֶּה הַצֵּאן מֶה עָשׂוּ יְהוָה אֱלֹהֵי תְהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְכַבִּית אֲבִי וּבְעַמְךָ לֹא לְמַגְפָּה: {יח} וּמַלְאָךְ יְהוָה אָמַר אֶל גֹּד לֵאמֹר לְדָוִד כִּי יַעֲלֶה דָוִד לְהַקִּים מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּגֵרִן אֶרְנָן הַיְבֵסִי: {יט} וַיַּעַל דָּוִד בְּדָבָר גֹּד אֲשֶׁר דָּבַר בְּשֵׁם יְהוָה: {כ} וַיֹּשֶׁב אֶרְנָן וַיִּרְא אֶת הַמַּלְאָךְ וְאַרְבַּעַת בָּנָיו עִמּוֹ מִתְחַבְּאִים וְאֶרְנָן דָּשׁ חֲטִיִּים:

{כא} וַיבֹא דָוִד עַד אֶרְנָן וַיִּבֶט אֶרְנָן וַיֵּרָא אֶת דָּוִד וַיֵּצֵא מִן הַגֶּרֶן וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְדָוִד אַפָּיִם אֶרְצָה:
 {כב} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֶרְנָן תֵּנָה לִּי מְקוֹם הַגֶּרֶן וְאֶבְנֶה בּוֹ מִזְבֵּחַ לַיהוָה בְּכֶסֶף מְלֵא תֵנָהוּ לִּי
 וְתַעֲצֵר הַמַּגָּפָה מֵעַל הָעָם: {כג} וַיֹּאמֶר אֶרְנָן אֶל דָּוִד קַח לָךְ וַיַּעַשׂ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו
 רָאה נְתַתִּי הַבֶּקֶר לְעֵלוֹת וְהַמִּזְבֵּחַ לְעֵצִים וְהַחֲטִיִּם לְמִנְחָה הַכֹּל נְתַתִּי: {כד} וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד
 לְאֶרְנָן לֹא כִי קָנָה אֶקְנֶה בְּכֶסֶף מְלֵא כִי לֹא אֶשָּׂא אֶשָּׂר לָךְ לַיהוָה וְהַעֲלוֹת עוֹלָה חֲנָם: {כה} וַיִּתֵּן
 דָּוִד לְאֶרְנָן בְּמְקוֹם שְׂקָלֵי זָהָב מִשְׂקָל שֵׁשׁ מֵאוֹת: {כו} וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיַּעַל עֹלוֹת
 וַשְּׁלָמִים וַיִּקְרָא אֶל יְהוָה וַיַּעֲנֶהוּ בְּאֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה: {כז} וַיֹּאמֶר יְהוָה לְמִלְאָךְ
 וַיֵּשֶׁב חֲרָבוֹ אֶל נְדָנָה:

רד"ק שמואל ב פרק כד טז וישלח ידו המלאך - הראה הקדוש ברוך הוא דמות מלאך
 וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים והעמידו סמוך לגרן ארונה היבוסי כדי שיראהו דוד שם
 ויתפלל ויעתר לו האל במקום ההוא ותעצר המגפה ויהיה סימן לדוד כי שם הוא מקום
 העתרה ושם יהיה בית המקדש ושם בית התפלה והעבודה כמו שצוה לו האל על יד גד
 להקים שם מזבח ושם נעתר לו באש שירד מן השמים על העולה כמו שאומר בדברי הימים:

(כג) הכל נתן - הוא נתן אבל לא רצה דוד לקבל במתנה:

ארונה המלך - מלך היבוסי היושב בירושלם היה כי אף בימי דוד היה היבוסי בירושלם כמו
 שנשאר שם משכבשוה בני יהודה כמו שכתוב וישב היבוסי את בני יהודה בירושלם עד היום
 הזה והיו שם למס עובד והיו להם בתים שדות וכרמים ע"י המס שהיו עובדים לבני יהודה ובני
 בנימן וזה השדה והגורן היה לארונה היבוסי ורצה לתתם לדוד ולא רצה לקבלם כי אם במחיר
 ואף אחר שכבש דוד המצודה הניחם לשבת בעיר ירושלם אותם שהיו יושבים בעיר מתחלה
 למס עובד והיו שם עד שבנה שלמה את הבית וזה היבוסי לא היה מן שבע אומות אל
 מפלשתים מזרע אבימלך כמו שפירשנו בספר יהושע והיה מותר להניחם לשבת בארץ כיון
 שקבלו עליהם שלא לעבוד ע"א ושאר מצות שהוזהרו עליהם בני נח ואפי' מז' אומות היו
 יכולין לשבת בארץ בתנאי זה שלא יחטיאו שנאמר לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך לי אבל
 כל זמן שאינן חוטאין שקבלו עליהם ז' מצות מותר להניחם בארץ ובמקצת נסחאות התרגום
 תרגם נתן ארונה המלך ליהב ארון למלכא די בעא מיניה מלכא:

(כה) ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל - ובדרש כל האלפים האלה שנפלו בימי
 דוד לא נפלו אלא ע"י שלא תבעו בית המקדש והרי דברים קל וחומר ומה אם אלו שלא היה
 בימיהם ולא חרב בימיהם נפלו על שלא תבעו אותו אנו שהיה בימינו וחרב בימינו על אחת
 כמה וכמה לפיכך התקינו זקנים ונביאים ליטע בפיהם של ישראל להיות מתפללים שלשה
 פעמים בכל יום השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירושלם אכי"ר סלה,